

Βάκχος ή Διόνυσος

Ήταν ένας πολύ αγαπητός θεός των αρχαίων Ελλήνων. Η λατρεία του ξεκίνησε από τη Θράκη και σιγά - σιγά πήρε πανελλήνιο χαρακτήρα. Έγινε ένας πολύ λαϊκός θεός, θεός της βλάστη-

σης, του αμπελιού και του κρασιού.

Θεωρείται προστάτης της κωμωδίας και της τραγωδίας. Στους Δελφούς λατρεύονταν μαζί με τον Απόλλωνα. Ο ένας θεός του πνεύματος κι ο άλλος του γλεντιού. Ένα σοφός αληθινά συνδυασμός. Ο Διόνυσος ήταν σύμφωνα με τους αρχαίους Έλληνες ο νεότερος θεός τους, που όμως η επίδρασή του υπήρξε η πιο γόνιμη. Στον 6ο αιώνα π.Χ. ιδιαίτερα, τα πάντα είχαν υποστεί την επίδρασή του: η τέχνη, η ποίηση, η θρησκεία.

Ο Διόνυσος είχε μητέρα τη Σεμέλη, που εθεωρείτο προσωποποίηση της γης κατά την εποχή της άνοιξης. Ο Δίας την αγάπησε και την γονιμοποίησε, με τη μορφή χρυσής βροχής. Το βρέφος μεγάλωσε, σύμφωνα με το μύθο, μέσα στο μηρό του Δία όπου το είχε κρύψει για να μην το δει η ζηλιάρα σύζυγός του, η Ήρα. Όταν ήλθε η μέρα να γεννηθεί, ο Δίας τον έβγαλε στο φως μέσα από το μηρό του. Έτσι ο

Διόνυσος θεωρήθηκε ότι γεννήθηκε δυο φορές, και ονομάστηκε δισσότοκος (διπλογεννημένος).

Η παιδική ζωή του Διόνυσου ήταν ταραχώδης. Προκειμένου να γλιτώσει ο Δίας το γιο του από την οργή της Ήρας τον μεταμορφώνει σε κατσίκι και τον παραδίδει στον Ερμή που τον πηγαίνει έξω από την Ελλάδα σε ένα μακρινό βουνό της Ασίας που κατοικούσαν οι Νύμφες.

Καθώς όμως η οργή της Ήρας δεν καταλαγιάζει με τα χρόνια ο Διόνυσος είναι αναγκασμένος να περιπλανάται σε διάφορες χώρες, διαδίδοντας παράλληλα τις τελετές που είχε μάθει από τη Ρέα στη Φρυγία και την καλλιέργεια του αμπελιού. Ο θεός φθάνει ταξιδεύοντας μέχρι και

την Ινδία, συντροφευμένος πάντα στα ταξίδια του από τις Νύμφες που τον είχαν αναθρέψει και αργότερα από μια ακολουθία από Σάτυρους, Σιληνούς, Πάνες και Μαινάδες.

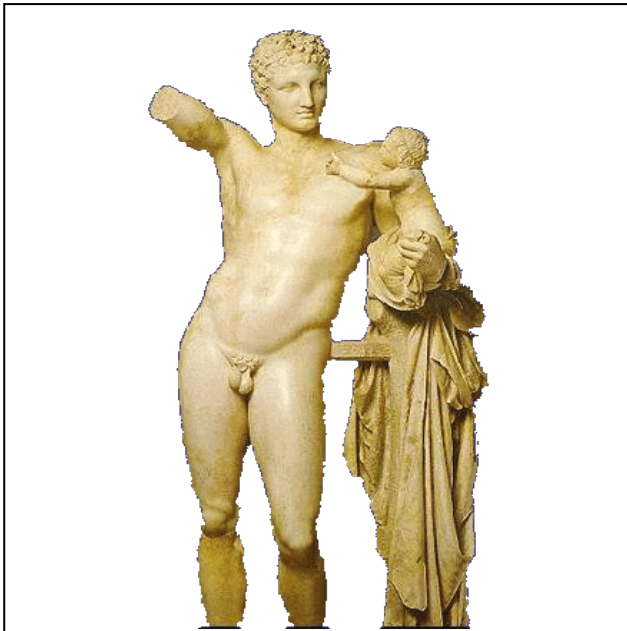

«Διόνυσος»
Έργο του μεγάλου λαϊκού ζωγράφου
Θεόφιλου Χατζημιχαήλ

Οι ιερές τελετές του Διονύσου (όργια) γιορτάζονται κάθε δυο χρόνια στις αρχές του Δεκεμβρη στον Παρνασσό, και σε αυτά έπαιρναν μέρος μόνο οι γυναίκες Μαινάδες ή Βάκχες, οργανωμένες σε θιάσους. Στο ένα χέρι κρατούσαν τον αναμμένο πυρσό και στο άλλο τον θύρσο - ένα ραβδί στολισμένο με αμπελόφυλλα και κισσό - και βάκχευαν που σημαίνει ότι έπεφταν σε μια θρησκευτική μανία. Στην αλλοφροσύνη τους έβλεπαν να αναβλύζουν από τη γη ποτάμια μέλι, γάλα και κρασί.

Εκείνο που χαρακτηρίζει από την αρχή τη διονυσιακή θρησκεία είναι η έκσταση, δηλαδή το να βγαίνει κανείς εκτός εαυτού, βοηθημένος όχι μόνο με το κρασί, αλλά και από τον παράφορο χορό. Για το λαό ο Διόνυσος ήταν ο Λύσιος, ο θεός που λύτρωνε τους ανθρώπους από τις έγνοιες και τα βάσανα της καθημερινής ζωής. Σε κατοπινά χρόνια, στην αρχαϊκή περίοδο, ο Διόνυσος έγινε επίσημα δεκτός στους Δελφούς, όπου περνούσε τους τρεις χειμωνιάτικους μήνες, όσον καιρό δηλαδή ο αδελφός του Απόλλωνας, ο κύριος του δελφικού χώρου, έλειπε στους Υπερβόρειους. Τους μήνες αυτούς αντί για τον παιάνα του Απόλλωνα αντηχούσε στους Δελφούς ο διθύραμβος, το λατρευτικό τραγούδι του Διονύσου.

Οι λαμπρές αυτές γιορτές του Διονύσου ήταν και η αρχή του δράματος, της κωμωδίας και της τραγωδίας, που αρχικά το κατείχαν ολότελα οι ψαλμοί των εγκωμίων του θεού και η αναφορά στις θαυμαστές περιπέτειές του. Αργότερα όμως όταν ο θεός παραχώρησε τη θέση

Ο Διόνυσος μωρό στην αγκαλιά του αδελφού του Ερμή. (Έργο του Πραξιτέλη)

του στη σκηνή σε άλλους ήρωες, η ανάμνησή του έμεινε ακόμα παρούσα στα χορικά της τραγωδίας και της κωμωδίας, και προπάντων στο σατυρικό δράμα.

Στη μουσική και στο χορό, στη γλυπτική και στη ζωγραφική, δίνει μια καινούργια ζωή, μια κίνηση όλο πάθος που η ήρεμη τέχνη των προηγούμενων αιώνων φαίνεται πως δεν είχε γνωρίσει. Ο θεός, παίρνει θέση δίπλα στη Δήμητρα, στα μυστήρια της Ελευσίνας γίνεται το κύριο αντικείμενο της μυστικής λατρείας των Ορφικών και σιγά-σιγά αναπτύσσει πολλαπλές σχέσεις με τις θεές της γης, και γενικότερα της γονιμότητας

(Ρέα, Ήρα, Δήμητρα, Αριάδνη, Περσεφόνη).

Ο Διόνυσος ήταν το ύψιστο σύμβολο αυτής της δυνατής ζωής που κυκλοφορεί παντού μέσα στο σύμπαν, που ζωντανεύει αδιάκοπα όλα τα μέρη της Φύσης και που μεταφέρει τους ανθρώπους στον ανώτερο κόσμο της Φαντασίας.

Αντρέας Χατζηκυριάκου